

Sygn. akt IV Ca 1097/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 czerwca 2022 r.

**Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny Odwoławczy
w składzie:**

Przewodniczący: Sędzia Adam Jaworski

Protokolant: Elwira Stolarska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 7 czerwca 2022 r. w Warszawie

sprawy z powództwa S. S.

przeciwko S. Y.

o ustalenie prawa własności rzeczy ruchomej

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie

z dnia 13 stycznia 2021 r., sygn. akt I C 763/20

uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w części obejmującej posiedzenie niejawne w dniu 13 stycznia 2021 r. i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu dla Warszawy Pragi-Północ w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

	Adam Jaworski	
--	---------------	--

Sygn. akt IV Ca 1097/21

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 13 stycznia 2021 r. (sygn. akt I C 763/20) – wydanym na posiedzeniu niejawnym – Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi – Północ w Warszawie oddalił powództwo S. S. przeciwko S. Y. o ustalenie, że powód jest właścicielem samochodu osobowego marki m. (...), o danych identyfikacyjnych wskazanych w pozwie.

Apelację od tego wyroku złożył powód, zastępowany przez pełnomocnika będącego adwokatem, zarzucając naruszenie prawa procesowego – art. 233 k.p.c. i art. 213 § 2 k.p.c. oraz naruszenie prawa materialnego – art. 169 § 2 k.c., art. 169 § 1 i 2 k.c. oraz art. 7 k.c. i art. 6 k.c. w związku z art. 234 k.p.c. Wskazując na te zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku i uwzględnienie powództwa.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej uwzględnienie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Niezależnie od trafności zarzutów i wniosków apelacji, zachodziła konieczność uchylecia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania z uwagi na stwierdzoną nieważność postępowania przed tym Sądem, spowodowaną wydaniem wyroku na posiedzeniu niejawnym mimo niespełnienia ustawowych przesłanek.

Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji w granicach zaskarżenia bierze pod uwagę z urzędu nieważność postępowania. Badając przebieg postępowania przed Sądem Rejonowym pod tym kątem Sąd Okręgowy był zobowiązany zweryfikować z urzędu prawidłowość rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym. Jakkolwiek Sąd I instancji nie wskazał wprost podstawy prawnej rozpoznania sprawy na takim posiedzeniu, to jednak z przebiegu czynności procesowych wynika, że upatrywał on tej podstawy w art. 148¹ k.p.c. Sąd Rejonowy nie stosował bowiem obowiązującego w dacie zaskarżonego wyroku art. 15 z.zs¹ pkt 2 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. poz. 374), który zawierał samodzielną podstawę do wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym, gdyż wymagałoby to zawiadomienia stron o wyznaczeniu posiedzenia niejawnego i umożliwienia im zgłoszenia sprzeciwu, co w postępowaniu przed Sądem Rejonowym nie miało miejsca.

Zgodnie z art. 148¹ § 1 k.p.c. sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna - mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych - że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. Art. 148¹ § 3 k.p.c. stanowi, że rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że pozwany uznał powództwo. Orzekanie na posiedzeniu niejawnym jest niewątpliwie instrumentem służącym rozpoznaniu sprawy w rozsądnym terminie i zmniejszeniu jej kosztów, ale z drugiej strony należy pamiętać, że jest to wyjątek od zasady rozpoznawania spraw w pierwszej instancji na rozprawie, która to zasada ma umocowanie konstytucyjne (art. 45 ust. 1 i 2 Konstytucji). Oznacza to, że określone w art. 148¹ k.p.c. przesłanki muszą być interpretowane ściśle (tak trafnie wyrok SA w Warszawie z 26 kwietnia 2018 r., VI ACa 1694/17).

Sąd Rejonowy upatrywał podstawy do wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym w fakcie, że pozwany uznał powództwo, co dawałoby podstawę rozpoznania sprawy na takim posiedzeniu choćby strony domagały się przeprowadzenia rozprawy. Problem jednak w tym, że Sąd Rejonowy doszedł do przekonania, stosując art. 213 § 2 k.p.c., iż uznanie powództwa było in concreto niedopuszczalne, co doprowadziło do oddalenia powództwa. Art. 148⁽¹⁾ § 1 k.p.c. nie precyzuje, że orzekanie na posiedzeniu niejawnym jest dopuszczalne tylko w przypadku wydania wyroku uwzględniającego powództwo w następstwie jego uznania. Należy jednak zgodzić się ze stanowiskiem wyrażonym w doktrynie, że przepis ten może być podstawą wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym tylko w przypadku skutecznego, w rozumieniu art. 213 § 2 k.p.c., uznania powództwa α (Ł. Zamojski w: P. Rylski, KPC Komentarz, 2022, art. 148⁽¹⁾ Nt. 6, podobnie J. Gudowski w: T. Ereciński, KPC Komentarz. T. I, 2016, art. 148 uw. 2; I. Gromska – Szuster w: KPC Komentarz pod red. T. Wiśniewskiego, 2021, art. 148⁽¹⁾ uw. 2 R. Kulski w: A. Marciniak, KPC Komentarz, 2019, art. 148⁽¹⁾ Nb 4; oraz D. Markiewicz w: T. Szanciło, KPC Komentarz, 2019, art. 148⁽¹⁾ Nb 2, która wskazuje, że: „Mając na względzie ratio legis komentowanego przepisu (przyspieszenie postępowania w sprawach niebudzących wątpliwości), wydaje się, że sąd może wydać wyrok na posiedzeniu niejawnym tylko wówczas, gdy uznanie powództwa nie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego, ani nie zmierza do obejścia prawa)”.

Akceptacja tego poglądu jest tym bardziej uzasadniona, że w przypadku przyjęcia, iż uznanie powództwa jest niedopuszczalne, traci rację bytu podstawowy cel rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, którym jest przyspieszenie postępowania w sprawie, w której de facto nie ma sporu, a sąd nie stwierdza wystąpienia okoliczności określonych w art. 213 § 2 k.p.c. Jeżeli natomiast sąd takie okoliczności dostrzeże, to sprawa wymaga przeprowadzenia

postępowania dowodowego, ewentualnie wyjaśnienia wątpliwości przez wysłuchanie informacyjne stron (art. 212 § 1 k.p.c.). W takiej sytuacji nawet zgodne żądanie stron wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym nie powinno zwalniać sądu z powinności wyznaczenia rozprawy.

Wykładnia funkcjonalna art. 148¹ § 1 i 3 k.p.c. prowadzi więc do wniosku, że przepis ten nie może mieć zastosowania, jeżeli do uznania powództwa co prawda doszło, ale sąd uznaje je za nieskuteczne z przyczyn określonych w art. 213 § 2 k.p.c. Sąd Okręgowy nie traci z pola widzenia, że po zapoznaniu się ze stanowiskiem pozwanego (k. 68) sam powód wnosił o wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym (k. 76). Stanowisko takie było jednak ściśle związane z wnioskiem powoda o wydanie wyroku ustalającego zgodnie z żądaniem pozwu, które pozwany w pierwszej czynności procesowej uznał. Strony nie miały wówczas wiedzy, że Sąd Rejonowy dopatrzył się okoliczności określonych w art. 213 § 2 k.p.c.

Należy również zaznaczyć, że powód nie złożył wprost wniosku o rozpoznanie sprawy na rozprawie, ale złożył wnioski o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron oraz zeznań świadka. W orzecznictwie utrwalił się w ostatnim czasie pogląd, który przyjmuje, że zawarcie w pierwszym piśmie procesowym wniosku o dopuszczenie dowodu z przesłuchania stron, których przeprowadzenie jest możliwe wyłącznie na rozprawie, jest równoznaczne ze złożeniem wniosku o przeprowadzenie rozprawy w rozumieniu art. 148¹ § 3 k.p.c. (zob. w tym kierunku wyrok SN z 15 grudnia 2020 r., III UK 380/19, wyrok SA w Białymstoku z 24 maja 2019 r., I ACa 102/19, wyrok SA w Warszawie z 25 marca 2021 r., VI ACa 801/20, wyrok SA w Warszawie z 23 czerwca 2021 r., III AUa 192/21, wyrok SO Warszawa - Praga z 30 lipca 2021 r., VII Ua 34/21, por. też wyrok SO w Warszawie z 27 sierpnia 2021 r., XXIII Ga 1728/20). Mimo złożenia takich wniosków Sąd Rejonowy był władny rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, ale tylko pod warunkiem, że uznanie powództwa uznałby za skuteczne.

Nie ulega wątpliwości, że rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym z naruszeniem warunków ustawowych jest równoznaczne z pozbawieniem stron możliwości obrony swoich praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., a zatem prowadzi do nieważności postępowania. Jest tak niezależnie od tego, czy w realiach konkretnej sprawy rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym zamiast mogło mieć wpływ na treść wyroku, ani czy strona mogła w inny sposób podjąć obronę (zob. wyrok SA w Gdańsku z 17 marca 2021 r., V ACa 523/20, postanowienie SN z 13 grudnia 2018 r., V CZ 85/18). Nie można jednak nie zauważyć, że w realiach tej sprawy rozpoznanie sprawy na posiedzeniu niejawnym mogło mieć istotny wpływ na treść wyroku, gdyż spowodowało ograniczenie materiału dowodowego, którym dysponował Sąd Rejonowy. Powód zaoferował dowody, które miały wykazać, że pozostawał w dobrej wierze, zgłaszając wniosek dowodowy z zeznań świadka, przesłuchania stron oraz dokumentów znajdujących się w aktach postępowania przygotowawczego. Przeprowadzenie tych dowodów miałyby istotne znaczenie dla ustalenia, czy zostały spełnione przesłanki z art. 169 § 2 k.c., a zatem, czy uznanie powództwa nie było sprzeczne z prawem w rozumieniu art. 213 § 2 k.p.c.

Z tych przyczyn Sąd Okręgowy rozstrzygnął jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 2 k.p.c.

Stwierdzenie nieważności postępowania oznacza, że w zasadzie przedwczesne byłoby merytoryczne rozpoznanie sprawy i szczegółowe odniesienie się do zarzutów apelacyjnych, również dlatego, że nie został zebrany wystarczający materiał dowodowy. Niemniej jednak Sąd Okręgowy uważa za celowe poczynienie kilku uwag, w celu właściwego ukierunkowania ponownego rozpoznania sprawy.

Należy podkreślić, że w sprawach o ustalenie prawa własności należy dołożyć należytej staranności w celu weryfikacji, czy strony nie zmierzają do legalizacji skradzionego przedmiotu, mimo braku spełnienia przesłanek z art. 169 § 2 k.c. Dlatego Sąd Rejonowy miał nie tylko prawo, ale i obowiązek zbadać, czy uznanie powództwa nie prowadzi do sprzeczności z prawem w rozumieniu art. 213 § 2 k.p.c. Dokonanie takiej oceny było jednak przedwczesne, jeżeli nie zostały przeprowadzone zawnioskowane przez powoda dowody, mające wykazywać właśnie to, że pozostawał on w dobrej wierze nie tylko w chwili nabycia, ale także w czasie trwania postępowania przygotowawczego. W sytuacji, gdy między stronami nie ma sporu, dowody zmierzające do wyjaśnienia, czy nie zmierzają one do obejścia prawa, powinny być dopuszczone nawet z urzędu (art. 232 zd. 2 k.p.c.). Przyjmuje się, że podejrzenie procesu fikcyjnego

albo zmierzania do obejścia prawa jest wręcz podręcznikowym przykładem sytuacji, w której sąd powinien dopuścić dowody z urzędu. Tym bardziej należy tak postąpić, jeżeli strony przedstawiają dowody. Szczególnie istotna dla prawidłowego rozstrzygnięcia byłaby znajomość akt sprawy 4322-4 Ds.641.2021 Prokuratury Rejonowej W. (...), które obecnie zakończyło się postanowieniem o umorzeniu (k. 126).

Zgodnie z art. 169 § 1 k.c. jeżeli osoba nieuprawniona do rozporządzania rzeczą ruchomą zbywa rzecz i wydaje ją nabywcy, nabywca uzyskuje własność z chwilą objęcia rzeczy w posiadanie, chyba że działa w złej wierze. Jednakże gdy rzecz zgubiona, skradziona lub w inny sposób utracona przez właściciela zostaje zbyta przed upływem lat trzech od chwili jej zgubienia, skradzenia lub utraty, nabywca może uzyskać własność dopiero z upływem powyższego trzyletniego terminu (art. 169 § 2 zd. 1 k.c.). W orzecznictwie zdecydowanie przeważa pogląd zakładający, że warunkiem nabycia prawa własności jest pozostawanie nabywcy w dobrej wierze przez cały okres 3 lat (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów SN z 30 marca 1992 r., III CZP 18/92, wyrok SN z 28 sierpnia 1984 r., I CR 261/84, wyrok SA w Białymstoku z 2 października 2015 r., I ACa 460/15). Niemniej jednak w literaturze jest również reprezentowany odmienny pogląd, zgodnie z którym **nabywca musi być w dobrej wierze na chwilę objęcia rzeczy w posiadanie (lub ewentualnie zawarcia umowy), a to, że rzecz jest utracona przez właściciela, nie ma znaczenia**. Nie musi on zachować dobrej wiary do końca upływu tego okresu (zob. K. Górniak w: K. Osajda (red. serii), W. Borysiak (red. tomu), Kodeks cywilny. Komentarz. Wyd. 30, Warszawa 2022, art. 169 uw. 475 – 475.1 i powołana tam dalsza literatura). Wobec tego, że wyrok Sądu I instancji musiał zostać uchylony z powodu nieważności postępowania, Sąd Okręgowy nie może zająć stanowiska co do wykładni art. 169 § 2 k.c. Niemniej jednak, przedstawiona rozbieżność interpretacyjna powinna zostać dostrzeżona i oceniona przez Sąd Rejonowy przy ponownym rozpoznaniu sprawy.

W obecnym stanie prawnym Sąd II instancji nie ma kompetencji do tego, aby czynić Sądowi I instancji wytycznych, ale z przedstawionej wyżej oceny prawnej wynika, że Sąd ten powinien rozpoznać sprawę na rozprawie, zmierzając do ustalenia, czy powód nabył samochód wskazany w żądaniu pozwu w dobrej wierze oraz (w zależności od przyjętej przez Sąd Rejonowy wykładni art. 169 § 2 k.c.) czy pozostawał w niej przez okres 3 lat. Na to drugie pytanie należy odpowiedzieć zwłaszcza w kontekście przebiegu postępowania przygotowawczego 4322-4 Ds.641.2021. Sąd Okręgowy rekomenduje Sądowi Rejonowemu ponownie rozpoznającemu sprawę rozważenie dopuszczenia dowodu z przesłuchania stron oraz świadka D. P. (k. 1) na okoliczności wskazane w pozwie, a także dokumentów znajdujących się w aktach postępowania przygotowawczego. Nie bez znaczenia jest treść postanowienia o umorzeniu śledztwa, które oczywiście nie jest dla sądu wiążące, ale nie może być całkowicie pomijane. Tak przeprowadzone dowody pozwolą jednoznacznie ustalić, czy powód nabył pojazd w dobrej wierze, a jeżeli tak, czy tego przymiotu nie utracił w ciągu 3 lat od nabycia. W razie potrzeby Sąd Rejonowy może również skorzystać z art. 59 k.p.c., ale zależy to wyłącznie od jego dyskrecjonalnej oceny.

Na zakończenie Sąd Okręgowy pragnie podkreślić, że poczynione uwagi co do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia nie były podstawą uchylenia wyroku. Gdyby postępowanie nie było dotknięte nieważnością, Sąd II instancji sam uzupełniłby materiał dowodowy w sugerowanym wyżej kierunku. W realiach sprawy zachodziła jednak konieczność wydania orzeczenia kasatoryjnego, połączonego ze zniesieniem postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością (in concreto było to posiedzenie niejawnie w dniu 13 stycznia 2021 r., na którym wydano zaskarżony wyrok) i przekazania sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania (art. 386 § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c.

Adam Jaworski

(...)

A. Jaworski